

ADVENDIAJA II PÜHAPÄEV AD 2019

Js 35:3-6 (Hb 10:35-39; Lk 12:35-40)

Js 35:3 Kinnitage nõrku käsi ja tehke tugevaks komistavad põlved!

Js 35:4 Ölge neile, kel rahutu süda: «Olge kindlad, ärge kartke! Vaata, teie Jumal! Kättemaks tuleb, teie Jumala karistus; tema ise tuleb ja päästab teid.»

Js 35:5 Siis avanevad pimedate silmad ja kurtide kõrvad lähevad lahti

Js 35:6 Siis hüppab jalutu otsekui hirv ja keeletu keel hõiskab, sest veed keevad üles kõrbes ja ojad nõmmemaal.

Sissejuhatus

Prohvet Jesaja tegutses Juuda kuningate Ussija, Jootami, Aahase ja Hiskija päevil (Js 1:1), s.t 8. sajandi teisel poolel (umbkaudu ajavahemikus 740-686) enne Kristuse sündi. Tegemist oli Assüüria impeeriumi tõusuajaga, mille tulemusena aastal 722/721 hävitati Iisraeli kuningriik ning aastal 701 allutati ka Juuda kuningriik Assüüria ülemvõimule. Jesaja näeb selle keskse põhjusena Iisraeli taganemist Jumalast, mille tulemuseks ongi jumaliku karistusena Jumala rahvast tabav häving välisvaenlaste käe läbi. Jumala eesmärgiks ei ole oma rahvast lõplikult hävitada, vaid teda karistuse abil puhastada, uuendada ja taas üles ehitada.

Jumal hoiatab oma rahvast ühe suurvõimu (Assüüria) vastu teiselt (Egiptuselt) abi otsimise eest ning toob Iisraeli saatuse Juudale hirmutavaks eeskujuks, kinnitades ühtlasi oma kavatsust oma rahvale pärast karistamist armu anda ning nuhelda omakorda neid, keda ta on kasutanud oma rahva karistamisel.

Jumal töötab oma rahvale elu rahus ja õigluses, sidudes selle õiglase kuninga valitsemise asumisega ning kinnitades, et kui Tema rahvas loobub kurjast ja on valmis elama õiguses ning rääkima tõtt, siis antakse tema süü andeks, ta päästetakse ja ta võib oma maal elada igavesti.

Keelelisi märkuseid

Kinnitage – יָצַק – sõna יָצַק tähendab «tugevaks tegema», «tugevust/jõudu taastama», aga ka «julgestama» ja «võimust saama/võtma».

Nõrku – רַוּת – sõna רַוּת tähendab «nõrk», «lõtv», «jõuetu», «võimetu», ka «loid» või «lodev», ja tuleneb verbist רָפַךְ, mille tähendus on «alla/kukkuda laskma» ning ülekanntult ka «loobuma/loovutama/hülgama», s.t «käega lööma».

Käsi – יָדַי – sõna יָד – «käsi» – tähistab ülekantult ka jõudu, väge[vust], tugevust.

Tehke tugevaks – אָמַצוּ – sõna אָמַץ tähendab «kindlaks/kõikumatuks tegema», aga ka «rajama» ja «taastama».¹

Komistavad põlved – וּבְרָכִים כְּשִׁלוֹת

כָּשַׁל tähendab «komistama», «komberdama», «tudisema», «vabisema».

Sõna בָּרַךְ – põlv – kasutatakse tihti peale nii nõrkusest kui hirmust kõneldes, samas tähenduses eestikeelse väljendiga «põlvist nõrgaks võtma».

Neile, kel rahutu süda – לַנְּמַהְרֵי לֵב

מָהַר tähendab «tõttama», «kiirustama», sellest tulenevalt võib siinkohal tõlkida ka «rahutu», tähenduses «hirmunud» või «põgenemisvalmis».

לֵב tähistab lisaks südamele ka üldiselt inimese sisemust, sisemaailma, seda, kes ta iseendas (ja enesest teadlikuks saanuna) on, aga samuti tahtevalmidust ja [tegutsemis-]julgust.

Olge kindlad – חֲזָקוּ – vt eelmise salmi selgitust («Kinnitage...»)

Kättemaks – נִקְמָה – [Jumala] kättemaks ei ole meelevaldne, vaid see on vastus tehtud kurjale, s.t õiglane tasu ja karistus ülekohtule.

Karistus – גְּמוּלָה – «tasu», «hüvitus», verbist גָּמַל – «[kellelegi midagi head või halba] tegema», «tasuma».

Päästab teid – וַיִּשְׁעֶכֶם – sõna יָשַׁע tähendab «vabastama», «päästma», «võitma», «võimust võtma»; samast tüvest pärineb nimi יְהוֹשֻׁעַ – Joosua, Jeesus.

Avanevad – תִּפְקַחְנָה – sõna פָּקַח tähendab nii [omaenda] silmade või kõrvade lahti tegemist, s.t avamist vaatamiseks ja kuulamiseks, kui ka pimedale nägemise [tagasi] andmist või kellelegi võime andmist millegi sellise nägemiseks, mida ta pole seni märganud või mille nägemine polegi üldse inimese võimuses.

Pimedate – עֲוֵרִים – sõna עָוַר tähendab nii füüsiliselt kui ülekantud tähenduses pimedat või pimestatut.

Silmad – עֵינַי – sõna עֵין kasutatakse nii füüsiliste kui vaimusilmade tähistamiseks.²

¹ Samuti «[südant] kõvaks tegema» (nt 5Ms 2:30; 2Aj 36:13).

² Sama sõna võib tähendada ka veeallikat, sõnasõnalt [vee-] silma (nt 4Ms 33:9).

Kurtide – קִרְשִׁים – sõna קִרַשׁ tuleneb verbist קִרַשׁ, mille üheks tähenduseks on «ära lõikama». Tõenäoliselt võib siin näha seost millegi ära- s.t otsa mahalõikamise läbi nüriks tegemisega (vrd järgnevalt kõrva kohta öeldut).

Kõrvad – וְאֶזְנֵי – sõna אֶזַן tuleneb verbist אָזַן – «kuulma», mille üheks algtähenduseks võib olla «terav olema».

Lähevad lahti – תִּפְתְּחֶנָּה – sõna פָּתַח tähendab «lahti tegema», «valla päästma», «vabastama».

Jalutu – פִּסְחָ – «lombakas».

Hirv – אֵיל – tavaliselt «isahirv», «hirvepull».

Keeletu – אֲלָם – tuleneb verbist אָלַם, mille esmatähenduseks on «siduma», «kõitma».

Hõiskab – וְתָרַן – sõna רָנַן tähendab «valjusti [rõõmust] hüüdma», «hõiskama», «võidurõõmutsema».

Keevad üles – כִּי־נִבְקְעוּ – sõna בָּקַע tähendab «läbi murdma», «esile murdma», «lõhenema/lõhestama», «sisse murdma».

Kõrbes – בְּמִדְבָּר – sõna מִדְבָּר esmatähenduseks ei ole mitte kuiv, veeta kõrb, vaid pigem asustamata, viljelemata maa, mida muuhulgas tarvitatakse loomade karjatamiseks.

Ojad – וְנַחְלִים – sõna נָחַל võib tähistada pidevalt voolavat oja või jõge, ent samuti suure vihma järel tormlevat mägi- või kõrbejõge.³

Nõmmemaal – בְּעֵרְבָה – sõna עֵרְבָה tähistab kuiva, viljatut maa-ala.⁴

Sisuline analüüs

Jesaja raamatu 34. peatükk maalib meie silme ette trööstitu pildi sellest, kuidas Jumala kättemaks ja karistus laastab kogu maa ning muudab selle viljatuks kõrbes: «Edomi jõed muutuvad tõrvaks, muld väävlis, ja ta maa on otsekui põlev tõrv.» (Js 34:9) Samasugune saatus tabab asustatud paiku, mis muutuvad üksnes metsikute taimede ja loomade eluasemeks: «Tema paleedes kasvavad kibuvitsad, linnustes nõgesed ja ohakad; see saab šaakalite asukohaks ja jaanalindude pesitsuspaigaks. Kurjad vaimud

³ Mitmed kirikuisad näevad siin võrdpilti ristimise kohta.

⁴ Ehk olekski õigem tõlkida vastupidiselt: «Veed keevad üles nõmmemaal ja vetevool kõrbes.»

kohtuvad seal sortsidega ja sikujalgne paharet hüüab seltsilist. Tõesti, seal viibib tont ja leiab enesele puhkepaiga. Seal pesitseb süstmadu, muneb, haub pojad välja, ja kogub oma varju alla. Tõesti, sinna kogunevad raisakotkad, igaüks oma paarilisega.» (Js 34:13-15) Muidugi ei puuduta häving ja langus mitte ainult maad, vaid ka inimesi: «Seal ei ole enam ülikuid, et kedagi kuningaks kuulutada, ja kõik ta vürstid saavad otsa.» (Js 34:12)

Kuigi need kurjakuulutavad sõnad käivad kõnealuses peatükis eeskätt Jumala vaenlaste kohta, ei ole Iisraeli ja Juuda käekäik olnud sugugi parem, kusjuures kõige selle põhjuseks on olnud eeskätt Jumala rahva seljapööramine oma Issandale.

Sellele pildile vastandub Jesaja raamatu 35. peatükk, mis kuulutab ette täpselt vastupidist: «Kõrb ja liivik rõõmutsevad, nõmmemaa hõiskab ja õitseb nagu liilia. Ta õitseb kaunisti ja ilutseb rõõmu ning hõiskamisega, temale antakse Liibanoni toredus, Karmeli ja Saaroni ilu. Nad saavad näha Issanda toredust, meie Jumala ilu. Kuumavirvendusest saab järv ja põuasest pinnast keevad veeallikad üles; seal, kus on šaakalite eluase, kasvab kaislaid, kõrkjaid ja pilliroogu.» (Js 35:1-2.7)

Uuenemine ja taastamine ei puuduta muidugi mitte ainult maad, vaid eeskätt inimesi⁵, kogu Jumala rahvast, kes päästetakse ja tehakse vabaks, kellel lubatakse pöörduda tagasi Siionisse ning keda kinnitatakse teadmise, et ta võib elada julgelt, kartmata ükskõik, millist kurja; et tema rõõm on igavene ning kurbus ja hirm peletatakse jäädavalt. Jumal töötab sedagi, et Tema ise valmistab oma rahvale tagasi pöördumiseks tee, millel käies ei eksi rumaladki.

See on oluline, kuna Iisraeli ja Juudat tabanud katsumused ja häving, mida Jumal näeb kui vahendit oma rahva puhastamiseks ja uuendamiseks tema karistamise abil, võib tekitada või on juba paljudes tekitanud tunde, et Jumal on nad maha jätnud, hüljanud, või et Tema käsivars on osutunud liialt lühikeseks, et oma rahvast võõraste vallutajate vastu kaitsta.

Jumal kinnitab prohveti kaudu (järjekordselt), et Tema ise on kõige toimuva ja toimunu taga: see on Jumala kättemaks ja karistus, ja nii on Tema ise ka see, kes tuleb ja oma rahva päästab. Tema võimuses on kinnitada nõrku käsi ja teha tugevaks komistavad põlved, ning seda enam on kindel, et Tema enda käsi ei ole nõrkenud ning mitte miski ega mitte keegi ei suuda takistada Teda selle teoks tegemisel, mille Ta on ette võtnud.

Jumal suudab teha ja teeb sedagi, mis näib inimlikult võimatu: paneb keeletu hõiskama ja jalutu hüppama, teeb lahti pimedate silmad ja kurtide kõrvad, muudab viljatu kõrbe viljakandvaks aiaks. Mis kõige paradoksaalsem: Ta teeb seda kõike muuhulgas ka kõige

⁵ Gregorios Nyssast rõhutab, et on täiesti selge, et prohvet ei kuuluta rõõmusõnumit paikadele, millel ei ole hinge ega äratundmist, vaid kuivanud ja seesmiselt paljaks riisunud hingedele.

selle läbi, mis näib olevat täpselt vastupidine – ning, sama paradoksaalsel lainel jätkates, alles siis, kui me seda näeme ja mõistame, on meie silmad ja kõrvad tõeliselt avatud.

Jutluseks

Käesoleva aasta advendiaja II pühapäeva jutlusetekst Js 35:3-6 on õigupoolest veidi kummastust tekitav lühivalik väga terviklikust ja sugugi mitte liiga pikast, pelgalt kümnesalmilisest peatükist, mille võiks tegelikult tervenisti jumalateenistusel ette lugeda. Seda enam, et ka teised pühakirjalugemised on lühikesed.

Pühapäeva Evangeelium (Lk 12:35-40) kutsub ühelt poolt Issanda tulemiseks valmistuma ja valvel olema, teisalt aga seda tulemist ka igatsedes ootama. Epistel (Hb 10:39-39) lisab sellele julgustuse mitte tüdineda, mitte väsida, mitte taganeda ega käega lüüa, vaid usus kannatlikud olla.

Selles kontekstis on jutluseteksti keskseks sõnumiks seesama julgustus kõigest hoolimata Jumalale, Tema armule ja abile, päästele ning lunastavale ja uuendavale, uuesti üles ehitavale väele lootata. Ükskõik, kellele ja millisel põhjusel võib tunduda, et ta ei suuda, ei oska, ei jaks, ei taha, võib-olla ei näe mõtetki elada usus Jumalasse ega püüelda selle poole, mis on õige ja hea – Jumal tuleb, Tema ise tuleb ja aitab. Kusjuures nii, nagu me ei oska lootagi ega ette kujutada.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Minu/meie (üksikisiku, perekonna, ühiskonna, rahva, koguduse, kiriku, inimkonna) elu ja olukord sellisena, nagu see on, s.t tihtipeale hirmutava, muret või nõutust tekitava, isegi lootusetuna.
2. Kõigel on põhjus – nagu ka Iisraeli rahvast tabanud katsumustel ja hävingul. Viimaste esmaseks põhjuseks on alati selja pööramine Jumalale – aga Jumal kasutab sedagi, isegi karistades, selleks, et viimaks võiks halvast sündida ja võrsuda midagi head, kusjuures see «miski hea» ületab mõõdetamatult kõik selle, mida inimene oskab iial lootata ja oodata.
3. Vastusena kõigi aegade igatsusele ja ootusele, valule ja lootusetusele, on Jumal läkitanud oma Poja. Prohveti sõnad «Tema ise tuleb ja päästab teid» on Jeesuses Kristuses, Jumala inimeseks saanud Pojas, omandanud hoopis uue ja tõelise tähenduse.⁶

⁶ Püha Augustinus ütleb Js 35:4 kommenteerides: «Ta tuli, et sündida surelikus lihas, et saada tillukeseks inimlapseks, et olla asetatud sõime, mähitud mähkmetesse, piimaga toidetud; Ta tuli, et kasvada üles ja viimaks koguni surra.» (Sermo 293)